

Constantin PARASCHIVESCU

Isprăvi caragialiene

Oricâte subtile teorii s-ar mai face despre opera și actualitatea lui Caragiale, nimic nu întrece confirmarea metehnelor vizate decât realitatea cotidiană. Cu ridicol etern și trist. Despre „isprava” lăudabilă a organizatorilor „Zilelor Caragiale” la Craiova în perioada 8–10 februarie a.c., o ziaristă de la publicația locală „Cuvântul” dă seama într-o pagină întregă, cu declarații ale principalilor participanți, luni 11 februarie, spre lauda ei; dar pune un „NU” în titlu și în text la declarația fostului director Emil Boroghină, care spunea generos: „cred că a fost cea mai importantă manifestare de până acum”. Cum sună cu un „nu” înainte? Și în contextul generalelor aprecieri, cum (nu) i-a sunat prețioasei publiciste? De prisos să mai pomenim indignarea celui menționat și deturnarea în ridicol a unei manifestații exemplar organizate în „Anul Caragiale”, cu o ispravă nătângă!

A mai ținut muza comediei să se joace și ea cu niște isprăvi, întrerupând de pildă lumina de două ori tocmai când să înceapă vorba scriitorului Dumitru Radu Popescu și mai dând un zbenghi când s-o termine, în urechea unui venerabil din prezidiu, care a auzit „nietzscheene” în loc de „miceene” taman când oratorul se pregătea de o asociație între Agamiță și Agamemnon; s-a lăsat cu o lecție inutilă, scriitorul ofensat și-a luat foile și a plecat și noi am rămas cu o idee în aer, ca halba lui Nenea Iancu suspendată pe un cap, fără să cadă pe o rațiune, adică. Mofturi! S-a mai jucat ea muza și prin spectacole, dar despre asta mai la vale.

Să spunem că ediția a XXII-a a „Zilelor Caragiale” a fost o ispravă remarcabilă, cu program divers și interesant, în care am simțit pe aproape și duhul celui omagiat, vesel, înduioșat și acid uneori. Ecranizări antologice din opera sa (prezentate de Geo Saizescu și Alexandru Firescu), vernisajul unor expoziții documentare și de fidelitate, lansări de cărți (*Caragiale față cu reacțiunea – criticii*, antologie întocmită de George Genoiu, *Anti Caragiale* de Gelu Negrea), o sesiune științifică ce a debutat cu un omagiu adus criticului și caragialeologului Valentin Silvestru, judicios și emoționant subliniat de vorbitori. Sesiunea „Caragiale & Co.”, serios structurată și moderată de criticul literar Mihai Ungheanu, a avut doar hiba unui surplus de comunicări – 19 pe listă – și nelimitare de durată (peste douăzeci de minute majoritatea), ceea ce a dus la suspendarea ei când orele erau prea înaintate, lăsând câteva persoane fără cuvânt. Altfel, de real interes – „Modernitatea lui Caragiale” (prof. univ. dr. Marin Beșteliu), „Teatralitatea prozei lui Caragiale” (Mircea Ghițulescu), „Caragiale despre talent și concentrare” (Dumitru Solomon), „Momente regizorale în exegeza caragialiană” (Doina Papp), „Metafizica *Scrisorii pierdute*” (Dumitru Dinulescu), „Caragiale și Luigi Pirandello – resurse ale umorismului” (conf. univ. dr. George Popescu). Dacă tema profesorului Ștefan Cazimir ne era cunoscută (de la o sesiune bucureșteană și din „România literară”), observația lui Geo Saizescu „Caragiale povestește vizual” e de reținut și ar merita o dezvoltare, ca și demonstrația lui Dumitru Dinulescu că destinul acționează asupra personajelor *Scrisorii* din trei direcții: cosmică (fatalitatea zeilor), de la centru (depeșa guvernului) și local (înfurcărilor protagoniștilor).

În seria contribuțiilor teoretice de valoare se înscriu și cele două evocări ale domnului Alexandru Firescu: despre melomanul sărbătorit, „Caragiale la Gewandhaus” (excelentă prezentare, cu exemplificări din compozitorii menționați); și nostima relatare a meniurilor

pomenite în scrierile sale, „festin culinar“ care să ne taie pofta de mâncare, ceea ce nu s-a întâmplat în atmosfera de epocă a restaurantului „Strada Veche“, la o halbă de bere bună, fără „icre moi“. Are haz domnul Firescu, o venerație duioasă pentru înaintași pe care o transmite cu un surâs blajin, patimă de cercetător riguros, și cred că nu greșesc dacă spun că el a fost sufletul manifestării și ni l-a adus aproape pe Nenea Iancu, bun amic al nostru al tuturor. *Magna cum laude* pentru ispravă! Dar de ce să fie, cum zice, ultima ediție la care participă? Sufletul n-are vârstă!

Cu spectacolele ne-am desfășurat și nu prea. Ne-a amuzat povestea lui *Făt-Frumos cel năsos* dramatizată de Nela Stroescu după I. L. Caragiale, la Teatrul „Colibri“, cu păpuși imaginate de Eustațiu Gregorian și animate de regizoarea Maria Mierluț; ne-a entuziasmat recitalul lui Tudor Gheorghe pe versurile scriitorului *Pe-un franc, poet*, valorificare inedită cu har și haz. Pe-aici muza a fost binevoitoare, dând copiilor un cadou cu tâlc să-și vadă cândva lungul nasului, iar nouă, ceva mai încercați în asta, să gustăm un gen mai puțin familiar din opera maestrului, cu savoarea rimelor și ascuțimea spiritului.

La spectacolele de seară, muza a mai ațipit. Au venit teatrele Naționale din Iași și Târgu Mureș cu *O scrisoare pierdută* și *Cântăreața cheală*, despre care s-a scris în numărul 1–2 al revistei; și așa adăuga doar că n-am înțeles ciudățenia contrastului între reușite interpretări individuale (Petru Ciubotaru, Emil Coșeru, Sergiu Tudose, Doru Aftanasiu, Constantin Pușcaș, la care o adaug eu pe Doina Deleanu, la Iași; Ion Fiscuteanu, Monica Ristea-Horga, Mihai Gingulescu, Elena Pirea, Dan Glasu, Serenela Mureșan, la Târgu Mureș) și jocul fără expresie și nerv în ansamblu, care nu se leagă pe o idee edificatoare artistică. După cum se vede, interpretări remarcate în majoritate – atunci de ce spectacolele trenează și nu-și găsesc motivația? Sunt unele soluții ingenioase în primul (jocul cu pălăriile, steagurile din buzunarele lui Pristanda), dar și efecte aberante (toaca de la adunare, ghiveciul cu flori din mâna lui Cațavencu); contururi caricaturale verosimile în al doilea, dar care nu trec de aspectul de suprafață al prezenței, într-o relație gradată de alterație a comunicării. Pare că regizorii (Virgil Tănase și Cristian Ioan) au gândit pe fragmente și nu logica de ansamblu.

Premiera teatrului craiovean cu *D-ale carnavalului* în regia lui Mircea Cornișteanu ne-a mai înviorat întrucâtva. A făcut ochi și muza. Are nerv, ritm, vitalitate comică și adresă la moravuri. Într-un decor conceput de Valeriu Moisescu, cu două încăperi alăturate dintre care una adună mobile și obiecte de-a valma, ca și sufletele năpădite de patimi ale personajelor, evoluează tipuri reliefate cu pregnanță într-un joc al carnavalului sentimental. Aprig în gelozie *Pampon* (Ilie Gheorghe), gata să aplice o corecție cu bastonul intrusului în amor, sfâșiat de „traducere“ firavul *Crăcănel* (Nicolae Poghiric), inimă înecată într-un ocean de lacrimi; răzvrătită pe lume și destin *Mița* (Mirela Cioabă), gata să toarne o „rivoluție“ în gesturi teatrale, păpușă cu aere de demoazelă *Didina* (Gina Călinoiu), romanțioasă cu gheare; un Catindat ivit parcă din fantastic (Sorin Robert Leoveanu), cu o fatalitate a lucrurilor prea grea pentru această lume precară, un fante vanitos *Nae Girimea* (Mihai Arsene), cu adulație de sine și dispreț de inimi. Ne-a plăcut plutirea amețitoare a *Chelnerului* prin grădina balului (Theodor Marinescu), morga *Ipistatului* cu epoleți (Valeriu Dogaru), l-am notat cu prestație corectă pe *Lordache* (Adrian Andone). N-am gustat, însă, încadrarea farsei în lumea actuală a manelelor, reală, nimic de zis, și de justificat ridicol, dar pare-mi-se de teatralitate minoră. Sugestia de ireal conturată de jocul mai incitant al *Catindatului* mi s-a părut mai tentantă în savoare și tâlc.

Isprăvi bune per total, semnate de craioveni cu aplicație și duh, așa că „cel mai cârcotaș dintre cititori să se pătrună că noi spunem totdeauna adevărul când nu ni se-ntâmplă din contra“ (I.L. Caragiale).